

Hafenscher Károly

„A meghívó postázva, de a terítéssel még gond van”

A Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Egyházzenei Tanszékén hagyománnyá vált, hogy az ádvent első hetében tartott liturgikus gyakorlat evangélikus istentisztelet, teljes mise a lutheri értelemben. Ez az alkalom nem csak a protestáns hallgatóknak jelent feladatot, hanem az egész tanszék hallgatóinak és tanárainak ádventi lelki együttléte. Mivel az evangélikus egyház úrvacsorai gyakorlata nyitott mindenki felé, aki jó lelkiismerettel lép az oltárhoz és hiszi, hogy Krisztus testét és vérének veszi magához, tisztázni kellett, melyek a lehetőségeik az egyes felekezetek tagjainak. A református és evangélikus egyházak között —bár az oltár- és szószékközösséget, tehát úrvacsorai közösséget is lehetővé tevő ún. nagygeresdi egyezményt¹ hivatalosan felmondták²—, az interkommúnió gyakorlata megmaradt, és ezt csak még jobban megerősíti, hogy mindkét egyház aláírta az Leuenbergi Konkordátumot.³ Így hivatalos tagjai a közös úrvacsoravételt gyakorló Európai Evangélikus Egyházak Közösségének.⁴ A római katolikus és evangélikus egyház közt azonban nincs úrvacsorai, eucharisztikus közösség. Így az oltárhoz a tanszéki evangélikus istentiszteleten a római katolikus hallgatók és tanárok nem jöhettek és nem vehettek úrvacsorát, hiszen egyházuk ezt nem engedélyezte volna. 16 éven át minden ilyen alkalom előtt Dobszay László felállt, és a tőle megszokott tömör, de lényegre törő fogalmazással nagyjából⁵ a következőket mondta el: Nem lehetséges, hogy együtt legyünk az oltárnál, az Úr asztalánál. Egyházaink között hivatalosan nem engedélyezett az interkommúnió. Ez fáj nekünk. Mégis részt veszünk egymás úrvacsorai-eucharisztikus alkalmán, hogy átérezzük a közösség hiányát. Ha fáj, a fájdalomban ott a reménység is, hogy egyszer létrejöhet ez a teljes közösség. Ezért kell tennünk és imádkoznunk.

Az érdemi cselekvéshez és a tudatos imádsághoz azonban tudni kell, hogy melyek azok a pontok, amelyek döntő módon eltérnek a katolikus és a protestáns egyházak tanításában, s hol van az az elválasztó vonal, amely lehetetlené teszi az interkommúniót.

¹ 1833. május 15-én a Vas megyei Nagygeresden testvéri egyezményt írtak alá a református és az evangélikus egyház főpásztorai. Vö. KEVEHÁZI László: „Testvéri együttműködés”, *Dunántúli Harangszó* (2003. április) 7.

² 1900-ban.

³ 1973-ban a svájci Leuenbergben készült irat, amelyben az európai protestáns egyházak megégyeztek —többek közt— a szószéki és úrvacsorai közösségben.

⁴ GEKE = Gemeinschaft Evangelischer Kirchen Europas.

⁵ Csupán tartalmi és nem szó szerinti idézet.

Mivel az úrvacsora tanításában —a működő szózék- és úrvacsorai közösség ellenére— igen jelentős eltérés van a protestantizmuson belül (az evangélikus és református úrvacsora-értelmezés döntő különbségeket mutat), a következőkben elsősorban a téma evangélikus-katolikus vonatkozásaira utalok.

Nem a miséről és úrvacsoráról szóló tanítás az akadály a interkommúnióknak. A két egyház közötti alapvető közös vonás az, hogy mindketten tanítják és élük: az eucharishtiában a Krisztus testét és vérét vesszük magunkhoz, hiszen valóságosan van jelen. A „mi módon történhet ez?” kérdésre eltérő a válasz (transsubstantiatio, consubstantiatio), de a lényegét ez nem érinti: a *praesentia realis*, a valóságos jelenlét a döntő.

Az a pont már elgondolkodtató —s az eucharisztikus közösség hiányának fájó kérdésére itt kell keresnünk a választ—, ki konsekrál. A római egyházban a Krisztust képviselő pap konsekrál, a lutheránus tanítás szerint nem a papok konsekrál(nak), hanem Krisztus maga, hiszen kimondja a szerzési ígéretet (verba testamenti): „Ez az én testem, ez az én vérem.”

Az interkommúnió tiltásának oka a teljes egyházi tanításban való közösség hiánya, az egyházi rend másként való értelmezése, és az, hogy Róma szerint a reformáció egyházai nem őrizték meg az eucharisztia misztériumának teljes gazdagságát.

A Katolikus Egyház Katekizmusa így fogalmaz:⁶ „A reformációból született és a katolikus Egyháztól különvált egyházi közösségek «nem őrizték meg sértetlenül —főleg az egyházi rend szentségének híján— az Eucharisztia misztériumának teljes gazdagságát.» Ezen okból kifolyólag a kölcsönös eucharisztikus közösség (intercommunio) a katolikus Egyház számára ezekkel a közösségekkel nem lehetséges. Mégis, ezek az egyházi közösségek «az úrvacsorában Urunk haláláról és föltámadásáról emlékeznek: így megvallják, hogy az a Krisztussal való életadó közösséget jelenti, és várják az ő dicsőséges eljöttét». Amikor súlyos szükség jelentkezik, az ordinárius ítélete szerint a katolikus papok kiszolgáltathatják a szentségeket (Eucharisztia, bűnbocsánat szentsége, betegek kenete) azoknak a keresztényeknek, akik, bár nincsenek teljes közösségben a katolikus Egyházzal, őszintén és önkéntesen kérik azokat: ebben az esetben szükséges, hogy kinyilvánítsák e szentségekre vonatkozóan a katolikus hitet és kellő fölkészültséggel rendelkezzenek”.

Az Eucharishtiáról szóló fejezet összefoglalásában világos értelmezést kapunk arra vonatkozóan, hogy mit is jelent az „egyházi rend (ordo) szentségének hiánya”: „Egyedül az érvényesen fölszentelt papok vezethetik az eucharisztikus ünneplést és változtathatják át a kenyeret és a bort, hogy azok az Úr testévé és vérévé legyenek.”⁷

A római egyház azonban nem ismeri el a papszentelés érvényességét azokban az egyházakban, amelyekben nem katolikus értelemben történik a szentelés,

⁶ A Katolikus Egyház Katekizmusa. Szent István Társulat, Budapest 1994. 1400–1401. (A továbbiakban: KEK).

⁷ KEK 1411.

és ezáltal többek közt az apostoli folytonosság (apostolica successio), amely az Egyház létének egyik kulcsfogalma, megítélése szerint megszakadt. A protestáns egyházak —különösen a reformáció korában— nem fektettek hangsúlyt a folytonosság fizikai megvalósulására (hogy ti. kézrátétel által adatik tovább az apostoli utódlás), inkább a lelki, tanításbeli folyamatosságra figyeltek, arra, hogy a Szentírásban rögzített s felismert apostoli tanítás tiszta és igaz módon megvalósuljon, s az egyház így épüljön (tisztuljon) tovább az apostoli alapokon.⁸

A *Magyar Katolikus Lexikon* szerint az Egyház apostolisága nem csak a tanítás apostoli eredetéből áll, hanem abból, hogy az egész közösségi élet és a hatalom az apostolokra megy vissza. Az Egyház azonosságát minden korban ez biztosítja.⁹

Nem véletlen, hogy az évtizedek óta zajló legfelsőbb szintű katolikus-evangélikus párbeszéd¹⁰ —miután közös dokumentummal lezárta az úrvacsoráról szóló dialógus évekig tartó megbeszéléseit¹¹— belekezdett az egyházi szolgálatról szóló közös teológiai munkába.¹²

A *Katolikus Egyház Katekizmus*a alapján tehát megállapíthatjuk, hogy bár a katolikus egyház —az orthodoxokhoz hasonlóan— általánosan elutasítja az interkommúniót, bizonyos körülmények között más felekezetekhez tartozó keresztények is részt vehetnek a szentáldozásban, azzal a feltétellel, hogy e szentségre vonatkozóan megvallják a katolikus hitet és rendelkeznek a szükséges fölkészültséggel. Az azonban hivatalosan elképzelhetetlen, hogy katolikus hívő más felekezet istentiszteletén, protestáns lelkész által bemutatott misén részt vegyen a kommúnióban. Ennek oka pedig az, hogy protestáns lelkész nem számít katolikus értelemben papnak, tehát nem végezheti el katolikus értelemben a konszekrációt sem. (A katolikus és az orthodox —bizánci— és ókeleti egyházak között fennálló részleges interkommúnió témája szétfeszítené jelen kereteinket, ezért erre most nem térünk ki.)

Az interkommúnió akadálya tehát a papságról, a papi hivatásról szóló tanítás döntően eltérő volta.

Az igazi nagy kérdés, Róma hajlandó lesz-e a közeli vagy távoli jövőben arra, hogy a papi szolgálat tágabb értelmezésével elfogadóbban forduljon a protestantizmus felé, ill. készséget mutat-e arra, hogy az *apostolica successio* meg-

⁸ Komoly teológiai és gyakorlati vita folyik az ügyben, hogy azon evangélikus egyházak püspökei, amelyekben kimutatható módon megmaradt az apostoli folytonosság (pl. Svédország), tovább tudják-e adni evangélikus püspökszenteléskor és lelkézszennteléskor az *apostolica successio*-t.

⁹ <http://lexikon.katolikus.hu/S/successio%20apostolica.html>

¹⁰ Elgondolkodtató, hogy a Szentszék Egységítőkarsága és a Lutheránus Világszövetség vezetése alatt zajló legfelsőbb szintű párbeszéd XX–XXI. századi története során három magyar evangélikus is aktív szerepet játszott az egység munkálásában: Vajta Vilmos professzor, Hafenschér Károly lelkész, professzor, valamint Harmati Béla püspök.

¹¹ *Das Herrenmahl*. Gemeinsame römisch-katholische evangelisch-lutherische Kommission, Verlag Bonifatius, Paderborn; Verlag Otto Lembeck, Frankfurt am Main 1982¹¹.

¹² E munka első hivatalos dokumentuma: Daniel F. MARTENSEN: „Ministry”, in Joseph A. BURGESS (ed.): *Lutherans in Ecumenical Dialogue: A Reappraisal*. Minneapolis—Augsburg 1990. 123–135.

létét más —nem katolikus— közösségben is elismerje. A dogmatikai és gyakorlati teológiai egyeztetések sora vár még a két egyházra. A készség a teológiai munkára megvan, de vajon lesz-e készség a közösség gyakorlására is? Addig pedig marad az ún. eucharisztikus vendégbarátság, amely passzívan részt vesz a másik kommúnióján, de nem részesedik az egy Krisztus egy testből. És megmarad a sajgó fájdalom, hogy az egység szentsége elválasztja egymástól a tanítványok különböző csoportjait. De amíg fáj, megmarad a készletetés, hogy ne fájdalomcsillapítóval, hanem igazi megoldást keresve orvosoljuk az egyház legnagyobb sebet, betegségét.

Jézus főpapi imádsága, amelyet János evangéliuma 17. fejezetében olvashatunk, s amelyet mind a katolikus egyház, mind pedig a protestáns egyházak rendszeresen citálnak e kérdésben is, egyértelműen tartalmazza az egységért való könyörgést. Maga az Egyház Ura könyörög a mennyei Atyához azért, hogy mindnyájan egyek legyenek. Nem emberi igyekezetről, és nem divatos próbálkozásokról van tehát szó, hanem arról a krisztusi mandátumról, amelyről egyetlen keresztény közösség sem feledkezhet meg.

Nem tudjuk, hogy az oltár körüli egység megvalósul-e a földön küzdő egyház életében, vagy marad az eszkhatologikus távlatok reménysége. Dobszay László szavai azonban ránk is kötelezőek: tenni és imádkozni kell azért, hogy Krisztus tanítványai együtt és egyek lehessenek az Úr asztalánál!